

УДК 343.98

DOI <https://doi.org/10.33216/2218-5461-2021-42-2-89-97>

ТАКТИЧНИЙ АРСЕНАЛ СЛІДЧОГО: ПРОГНОЗУВАННЯ ПРИ ПЛАНУВАННІ ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧИХ ДІЙ

Качурін С.Г., Семеніхін М.В.

TACTICAL ARSENAL OF INVESTIGATOR: FORECASTING WHEN PLANNING INVESTIGATIVE ACTIONS

Kachurin S.G., Semenikhin M.V.

У статті, у науково-практичному аспекті досліджено комплекс існуючих теоретичних й практичних проблем з тактики проведення судово-почеркознавчої експертизи та отримання зразків почерку та підписів в умовах протидії осіб, що перевіряються, прогнозування слідчої ситуації поведінки і дій осіб, які проходять у кримінальній справі.

Ключові слова: *судово-почеркознавча експертиза, зразки почерку й підписів, відібрання зразків, протидія проведенню почеркознавчої експертизи, прогнозування слідчої ситуації.*

Постановка проблеми. Доказування є серцевиною кримінального процесу і здійснюється з метою встановлення обставин, які мають значення для справи. Реалізується ця практико-розумова діяльність за допомогою проведення процесуальних (процедурних) дій, у межах яких застосовуються методи і засоби пізнання. До числа процесуальних у першу чергу відносяться слідчі дії, які мають за мету збирання й дослідження доказів.

Аналіз слідчої, судової та експертної практики показує, що у слідчих, виникають значні проблеми при проведенні судово-почеркознавчих експертиз, пов'язані з підготовкою об'єктів, формуванням питань, дослідженням і оцінкою висновку експерта-почеркознавця. Особливо яскраво зазначені проблеми виявляються при підготовки порівняльних почеркових матеріалів, коли особа, яка перевіряється, протидіє проведенню поче-

ркознавчої експертизи. Це призводить до низької результативності судово-почеркознавчих досліджень або відмови від проведення експертиз. У зв'язку з цим до розряду найважливіших професійних якостей слідчого необхідно віднести здатність прогнозувати поведінку осіб – учасників слідчих дій, які чинять слідчому протидію у проведенні слідчих дій, зокрема відмовляються від надання експериментальних порівняльних зразків.

Відзначені обставини пояснюються відсутністю сучасних комплексних наукових і методичних розробок та рекомендацій з питань тактики проведення судово-почеркознавчих експертиз, одержання зразків почерку та підписів в умовах протидії особи, яка перевіряється. Цим обумовлений й недостатній рівень спеціальної підготовки слідчих.

Основна мета прогнозування слідчого поведінки особи, від якої планується відібрання експериментальних зразків почерку і

підписів при підготовці до призначення судово-почеркознавчої експертизи, полягає в емпіричному передбаченні протидії особи при проведенні цієї слідчої дії. Тому, актуальність теми дослідження, визначається необхідністю розробки способів прогнозування та криміналістичних рекомендацій з подолання й попередження протидії осіб, що перевіряються, яка забезпечувала б, швидкість та результативність вирішення завдань досудового слідства та судового процесу при проведенні судово-почеркознавчих експертиз.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичну базу цього дослідження складають наукові праці О.Я. Баєва [1], Р.С. Белкіна [2], В.Д. Берназа [3], Л.Г. Горшеніна [4], В.А. Журавля [5], Г.О. Зоріна [6], Н.І. Клименко [7], І.І. Когутича І. І. [8], В.О. Коновалової [9], О.Р. Ратінова [10], І.О. Теслюка [11], В.Ю. Шепітько [12] та інших вчених (Erickson E., Weihman R. [13, 14]), зусиллями яких розроблялися та запроваджувалися ідеї, що відображали сутність і значимість тактико-технологічних засад проведення слідчих дій, вивчення проблем протидії розслідуванню і прийомам її подолання, способам прогнозування слідчих ситуацій при розгляді тактики проведення таких слідчих дій, як огляд місця події, обшук, допит.

Розкриті ними питання важливі для загального розуміння сутності тактико-технологічних засад проведення слідчих дій, але це не вичерпує всього різноманіття питань, що мають недостатню визначеність та неналежне теоретичне обґрунтування для ефективного проведення судово-почеркознавчої експертизи і отримання зразків почерку та підписів.

Більш глибокого дослідження потребують спеціальні питання, пов'язані з розробкою способів прогнозування слідчих ситуацій з тактиці проведення судово-почеркознавчої експертизи та отримання зразків почерку та підписів в умовах протидії осіб, що перевіря-

ються, які залишаються ще недостатньо дослідженими, що обумовлює актуальність теми даного дослідження.

Постановка завдання. Метою дослідження є розробка способів прогнозування слідчих ситуацій та практичних рекомендацій з тактики відібрання експериментальних зразків почерку та підписів в умовах протидії, при проведенні судово-почеркознавчих експертиз.

У цьому зв'язку, завданням нашого дослідження є розробка способів прогнозування слідчих ситуацій при проведенні судово-почеркознавчої експертизи та відібранні експериментальних зразків почерку та підписів, рекомендацій з їх реалізації. Це, своєю чергою, повинно забезпечити відповідність головних висновків роботи **критерію новизни**.

Методика дослідження обрана з урахуванням поставлених завдань.

Виклад основного матеріалу. При відібранні експериментальних зразків почерку слідчому нерідко чиниться протидія особою, яка перевіряється. У цьому випадку знання і дотримання технології відібрання експериментальних зразків для експертного дослідження може й не забезпечити досягнення поставленої задачі. Тому у ситуації протидії відібрання якісних зразків почерку і підписів може бути зумовлене не тільки дотриманням правил технології їх одержання, але й застосуванням тактичних прийомів з подолання протидії. Слідчий змушений використовувати тактичні прийоми, спрямовані на усунення протидії, дотримуючись при цьому технологічного процесу одержання зразків.

Ми підтримуємо точку зору О.Я. Баєва, згідно з якою слідча тактика полягає і виявляється у способах дій слідчого при збиранні і використанні доказів, спрямованих на усунення перешкод між ним і джерелом інформації або перешкоджання її спотворенню і прихованню [1, с. 80-85]. Тактика у діяльності слідчого присутня, насамперед, там, де є спі-

лкування слідчого з іншими учасниками кримінального судочинства, причому в ситуаціях, коли ними чиниться протидія або коли вона можлива і потрібно її не допустити (попередити) або нейтралізувати. Тактика є лише там, де є необхідність долати реальну протидію або попереджати потенційну. Таким чином, відібранню експериментальних зразків почерку і підписів повною мірою властиві загальні положення криміналістичної тактики, які виявляються у необхідності використання в ході його проведення окремих тактичних прийомів, спрямованих на досягнення поставленої мети [15, с. 239].

Тактичний рівень діяльності слідчого, таким чином, передбачає прийняття і здійснення рішень з організації і планування, підготовки і проведення слідчої дії для вирішення тактичних задач, тобто проміжних цілей розслідування. Залежно від слідчих ситуацій застосовуються ті чи інші тактичні прийоми. Проте деякі з прийомів застосовуються безвідносно до ситуацій, в яких проводиться ця слідча дія, інші тільки за певних ситуацій. Тактика окремої слідчої дії охоплює весь типовий тактичний комплекс можливого її здійснення. Вважається, що до структури тактики слідчої дії складовою частиною має входити і технологія її проведення. Таким чином, тактичні прийоми, що використовуються при проведенні окремих слідчих дій, повинні включати технологічні елементи їх проведення. У зв'язку з цим можна говорити про те, що при відібранні експериментальних зразків почерку і підписів для експертного дослідження необхідно не тільки знати й дотримуватися технології їх одержання, але й застосовувати тактичні прийоми у разі протидії особи, яка перевіряється.

Вибір слідчим тактичних прийомів відібрання зразків для порівняльного дослідження багато у чому ґрунтується на результатах прогнозування слідчої ситуації, поведінки і дій осіб, які проходять у справі. Розглянемо це питання більш докладно.

Сутність, цілі, проблеми прогнозування у криміналістиці вперше розглянуті Р.С. Белкіним у 60-х роках. У 70-х роках ним же були сформульовані основні положення теорії криміналістичного прогнозування. Питання концептуального характеру у галузі теорії криміналістичного прогнозування були досліджені й систематизовані у роботах П.Д. Біленчука, Л.Г. Горшеніна, В.А. Журавля, Г.О. Зоріна, В.О. Коновалової, О.Р. Ратінова та ін.

Не заглиблюючись у положення теорії криміналістичного прогнозування, відзначимо, що Л.Г. Горшенін і В.А. Журавель присвятили свої роботи, в основному, науковим криміналістичним прогнозам, тоді як П.Д. Біленчук і Г.О. Зорін писали про прогнозування у практичній діяльності слідчого, іноді називаючи таке прогнозування «криміналістичним передбаченням». Г.О. Зорін підкреслює, що «розслідування – це процес безперервного прогнозування обставин злочину, який розслідується, і самого механізму розслідування» [6, с.94].

Тактичні засади застосування криміналістичного прогнозування у досудовому розслідуванні (на прикладі органів Національної поліції України) викладені у монографії І.О. Теслюка [11, с.94].

Відзначимо, що специфіка прогнозування у діяльності слідчого при підготовці до проведення експертиз, зокрема судово-почеркової експертизи, в юридичній літературі не висвітлювалася.

Прогнозування пов'язане з емпіричним передбаченням слідчим особливостей розслідування конкретного злочину. Об'єктами такого прогнозування є:

- а) розвиток криміналістичних ситуацій;
- б) поведінка учасників розслідування;
- в) характер тактичних рішень, прийомів, що приймаються, та їх результатів;
- г) процеси збирання доказової й орієнтуючої інформації та ін.

Прогнозування у подібних випадках має важливе значення для оптимізації слідчої

діяльності. Зокрема, з'являється можливість детальніше й більш перспективно оцінити слідчі ситуації та їх можливий розвиток, висунути найбільш реальні слідчі версії, підвищити ефективність слідчих дій, тактичних прийомів, методів розслідування і використаних техніко-криміналістичних засобів, тобто зрештою прийняти правильне і найефективніше тактичне рішення.

Особливого значення прогнозування набуває у ситуації протидії розслідуванню. У переважній кількості кримінальних справ виникають конфліктні слідчі ситуації. Як правило, ці конфліктні ситуації виникають між слідчим і підозрюваним або обвинуваченим. У процесі розслідування часто розв'язуються дві протилежні, але взаємопов'язані задачі. Особа, яка скоїла злочин, враховуючи можливість використання слідчим тих чи інших способів і прийомів, прагне ускладнити їх застосування, ухилитися від відповідальності (втаїти інформацію та ін.). У свою чергу слідчий, враховуючи можливі способи скоєння і приховання злочину, прагне встановити приховані факти, нейтралізувати опір зацікавлених осіб, забезпечити покарання винних. У зв'язку з цим до розряду найважливіших професійних якостей слідчого необхідно віднести здатність прогнозувати поведінку осіб – учасників слідчих дій, які чинять слідчому протидію у проведенні слідчих дій, зокрема відмовляються від надання експериментальних порівняльних зразків.

Основна мета прогнозування слідчого поведінки особи, від якої планується відібрання експериментальних зразків почерку і підписів при підготовці до призначення судово-почеркознавчої експертизи, полягає в емпіричному передбаченні протидії особи при проведенні цієї слідчої дії.

У зазначених конфліктних ситуаціях, як правильно відзначає О.Р. Ратінов, «учасник кожної сторони прагне мислити за іншого. При цьому успіх залежить від повноти і точності обізнаності одного про іншого» [10, с.

188-189]. Така розумова діяльність у психології позначається терміном «рефлексія». У складному процесі рефлексії виділяються: бачення суб'єктом самого себе, бачення суб'єкта іншим індивідом, уявлення першого суб'єкта про уявлення іншого суб'єкта щодо себе, своїх думок і дій. Якщо цю здатність має слідчий, він може керувати процесом прийняття рішень стороною, яка протистоїть, лінією поведінки підозрюваного, обвинуваченого.

Структура психологічного прогнозу поведінки учасника процесу при відібранні від нього експериментальних зразків почерку і підписів складається з сукупності таких взаємопов'язаних елементів:

1) суб'єкт прогнозування (слідчий);

2) об'єкт прогнозування – особа, яка перевіряється, насамперед, обвинувачений або підозрюваний;

3) одержана в ході розслідування з процесуальних і непроцесуальних джерел доказова або орієнтуюча інформація про особистісні характеристики особи і про обставини справи, яка розслідується, що є підставою для складання прогнозу про її можливу поведінку при відібранні експериментальних зразків почерку і підписів;

4) результат прогнозування, який виявляється у моделі поведінки особи у процесі відібрання зразків.

На підставі складеного прогнозу поведінки особи слідчим обирається система тактичних прийомів, які усувають протидію, що здійснюється особою (обвинуваченим, підозрюваним).

Наприклад, правильний прогноз можливої поведінки підозрюваного або обвинуваченого при одержанні від нього зразків порівняння, у разі протидії розслідуванню шляхом спотворення почерку або підпису, дозволить слідчому застосувати відповідні тактичні прийоми й досягти одержання зразків, які порівняні з почерковим матеріалом, що досліджується.

Підставами для формування прогнозу слідчого служать дані вивчення особи у процесі розслідування, використання відомостей, узятих з особистого і колективного професійного досвіду, слідча інтуїція і, звичайно, слідча ситуація, що склалася при розслідуванні конкретної кримінальної справи.

Інформацію, необхідну для складання прогнозу поведінки особи до і під час відібрання експериментальних зразків почерку і підписів, слідчий одержує двома способами. Перший – безпосереднє сприйняття особистих характеристик особи, яка перевіряється, під час проведення попередніх слідчих дій. Другий спосіб – опосередкований, при якому вивчення особи здійснюється шляхом збирання й аналізу відомостей, якими є:

а) результати оперативно-розшукових заходів;

б) інформація, одержана від свідків, зокрема про факт виконання досліджуваного запису (підпису) особою, яка перевіряється;

в) дані, взяті з архівних матеріалів, раніше розслідуваних кримінальних справ, в яких фігурувала особа, яка перевіряється;

г) інформація з наданих слідчому документів, які характеризують особистість особи, яка перевіряється, та ін.

На першому етапі розслідування, при призначенні судово-почеркознавчої експертизи, слідчий, як правило, не має необхідного комплексу відомостей про особу, від якої передбачається відібрати зразки почерку і підписів. Тому діагностика особистості особи, яка перевіряється, при очевидній недостатності відомостей про неї викликає певні ускладнення. У зв'язку з цим слідчому необхідно розвивати професійні якості з тим, щоб вміти помічати і правильно розуміти ознаки, які вказують на певні відчуття, спонукання й наміри людей, які служать своєрідними сигналами, показниками і мають важливе значення для вибору ефективних тактичних прийомів проведення слідчої дії. Прогнозування поведінки учасників слідчих дій безпосередньо

пов'язане з особистими якостями слідчого, який повинен:

- вміти визначити вірогідну поведінку такої особи і на підставі зібраної інформації про неї передбачити, як впливатимуть його дії на поведінку особи у конкретній слідчій ситуації, що склалася;

- мати запас можливих альтернативних варіантів у типових ситуаціях розслідування з тим, щоб можна було будувати прогноз оптимального варіанту;

- володіти комплексом тактичних прийомів з тим, щоб при реалізації прогнозу застосувати найефективніші з них.

Таким чином, разом з основними положеннями тактики і технології відібрання зразків для порівняльного дослідження слідчому необхідно прогнозувати можливість протидії особи, яка перевіряється, відібранню експериментальних зразків. Відповідно до слідчої ситуації, яка склалася, обираються й застосовуються такі тактичні прийоми, які спрямовані на усунення протидії особи при підготовки до призначення судово-почеркознавчої експертизи.

Висновки. За результатами дослідження та викладеного вище, автори стверджують, що:

1. Застосування слідчим, стороною захисту та судом систем тактичних прийомів у конфліктних і безконфліктних ситуаціях при відібранні зразків з метою одержання доброякісних експериментальних зразків почерку та підписів, є необхідною передумовою ефективності проведення судово-почеркознавчої експертизи.

2. Вибір тактичних прийомів відібрання експериментальних зразків для експертного дослідження на етапі підготовки судово-почеркознавчої експертизи ґрунтується на результатах прогнозування слідчої ситуації, що склалася, поведінки особи, яка перевіряється. Прогноз здійснюється двома способами: безпосереднім сприйняттям особистісних характеристик особи, яка перевіряється, під час

проведення попередніх слідчих дій; опосередковано – шляхом збирання й аналізу інформації, яка характеризує особу.

3. Основна мета прогнозування слідчого поведінки особи, від якої планується відібрання експериментальних зразків почерку і підписів при підготовці до призначення судово-почеркознавчої експертизи, полягає в емпіричному передбаченні протидії особи при проведенні цієї слідчої дії, моделі поведінки особи у процесі відібрання зразків.

Через прогнозування подій можна завчасно підготуватись до тих чи інших наслідків, і при можливості – втрутитись в процес їх розгортання, контролювати їх, цілеспрямовано працювати над втіленням у життя однієї з виявлених альтернатив майбутнього, що є необхідною передумовою ефективності проведення слідчих дій.

Перспективи подальшого використання. На переконання авторів, практична реалізація вище викладених положень в ході досудового розслідування, має позитивно вплинути на рівень тактико-криміналістичного забезпечення досудового слідства, якісний стан діяльності слідчих з виявлення прийомів протидії осіб, які перевіряються та подолання їх, покращить тактичний потенціал слідчого при проведенні судово-почеркознавчої експертизи і отриманні зразків почерку та підписів. Тому, процес проведення слідчих (розшукових) дій повинен, безперервно, супроводжуватись методом криміналістичного прогнозування.

Література:

1. Баев О.Я. Тактика уголовного преследования и профессиональной защиты от него. Следственная тактика: Научно-практ. пособие. – М.: Экзамен, 2003. – 432с.
2. Белкин Р.С. Курс криминалистики в 3 т. Т. 3: Криминалистические средства, приемы и рекомендации. – М.: Юристъ, 1997. – 480с.
3. Берназ В.Д. Тактичне рішення слідчого в умовах протидії розслідуванню: криміналістичні та

психологічні проблеми дослідження // Право і безпека. – 2004. – №1. – Харків: Нац. Ун-т внутр. справ. – С.45-47.

4. Горшенин Л. Г. Основы теории криминалистического прогнозирования [Текст] / Л. Г. Горшенин. – М. : АН МВД РФ, 1993. – 123 с.

5. Журавель В. А. Методологічні основи криміналістичного прогнозування [Текст] / В. А. Журавель // Методологічні проблеми правової науки : матеріали міжнар. наук. конф., (Харків, 13-14 грудня 2002 р.). – Харків, 2003. – С. 307-309.

6. Зорин Г. А. Проблемы применения специальных логикопсихологических методов при подготовке и проведении следственных действий [Текст] : дис. ... д-ра юрид. наук : 12. 00. 09 / Г. А. Зорин. – М., 1991. – 162 с.

7. Клименко Н.І. Концептуальні питання криміналістичного та експертного прогнозування [Текст] / Н.І. Клименко // Митна справа. – 2010. – № 6. – С. 74-78. 72.

8. Когутич І. І. Використання криміналістичних знань у судовому розгляді кримінальних справ [Текст] : наук.- практ. посіб. // І.І. Когутич, В. Т. Нор. – Львів ; Київ : Тріада плюс : Алерта, 2010. – 428 с.

9. Коновалова В.Е. Криминалистическая тактика: принципы и функции // Криминалистика и судебная экспертиза. – К.: Вища школа, 1981. – Вып. 22. – С.40 – 47.

10. Ратинов А.Р. Судебная психология для следователей. - М.: ООО «Юрлитинформ», 2001. – 352с.

11. Теслюк І.О. Тактичні засади застосування криміналістичного прогнозування у досудовому розслідуванні (на прикладі органів Національної поліції України) : монографія / І. О. Теслюк. – Одеса : Одеський державний університет внутрішніх справ, 2017. – 217 с.

12. Настільна книга слідчого [Текст] : наук.-практ. видання для слідчих і дізнавачів / [М. І. Панов, В. Ю. Шепітько, В. О. Коновалова та ін.]. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Ін Юре, 2008. – 728 с.

13. Erickson E. Criminalistic Laboratory Manual [Text] : The Basics of Forensic Investigation / E. Erickson. – NY : Anderson, 2014. – Page : 240.

14. Weihman R. Kriminalistik [Text] : Fur Stadium und Praxis, Führung / R. Weihman, Schuch Claus P. – Berlin : Deutsche Polizeiliteratur, 2010. – 864 s.

15. Семеніхін М.В., Качурин С.Г. Протидія зацікавлених осіб при проведенні судово-почеркознавчої експертизи: поняття, форми та прийоми // Криміналістичний вісник: Наук. - пр. збірник – Київ, 2018. – Вип. 1 (29). – С. 233-242.

References:

1. Baiev O. Ja. Taktyka uholovnoho presledovaniya i profftsionalnoy zashchyty ot neho. Sledstvennaya taktyka: Nauchno-prakt. posobyе. – M.: Ekzamen, 2003. – 432s.
2. Btlkyn R.S. Kurs krymynalystyky v 3 t. T. 3: Krymynalystycheskye sredstva, pryiony i rekomendatsyy. – M.: Iuryst, 1997. – 480s.
3. Bernaz V.D. Taktychne rishennia slidchoho v umovah protydiy rozsliduvanni: krymynalystychni ta psyholohychni problemy doslidzhennia // Pravo i bezpeka. – 2004. – №1. – Harkyv: Naz. Un-t vnutr. sprav. – S.45-47.
4. Horshenin L. H. Osnovy teoryy krymynalystycheskoho prohnozyrovanyia [Tekst] / L.H. Horshenin. – M. : AN MVD RF, 1993. – 123 s.
5. Zhuravel V. A. Metodolohichny osnovy krymynalystycheskoho prohnozyrovanyia [Tekst] / V. A. Zhuravel // Metodolohichny problemy pravovoy nauky : materialy myzhnar. nauk. konf., (Harkyv, 13-14 hrudnia 2002 r.). – Harkyv, 2003. – S. 307-309.
6. Zoryn H. A. Problemy pryimtntnyia spezyalnyh lohykopsyholohycheskyh metodov pry podhotovke i provedenyi sledstvennyh deystvyi [Tekst] : dys. ... d-ra iuryd. nauk : 12. 00. 09 / H. A. Zoryn. – M., 1991. – 162 s.
7. Klymenko N.I. Kontseptualny pytannia krymynalystycheskoho ta ekspertnoho prohnozyrovanyia [Tekst] / N.I. Klymenko // Mytna sprava. – 2010. – № 6. – S. 74-78.
8. Kohutych I. I. Vykorystannia krymynalystychnykh znan u sudovomu rozhladi kryvynalnykh sprav [Tekst] : Nauk.- prakt. posib. // I.I. Kohutych, V. T. Nor. – Lvyv ; Kyiv : Tryada plus : Alerta, 2010. – 428 s.
9. Konovalova V.E. Krymynalystycheskaia taktyka: pryntsypy i funktsyy // Krymynalystyka i sudebnaia ekspertyza. – K.: Vyshcha shkola, 1981. – Vyp. 22. – S.40 – 47.
10. Ratynov A.R. Sudebnaia psyholohyia dlia sledovatelei. - M.: ООО «ІурлытнформІурлитинформ», 2001. – 352s.
11. Tesliuk I.O. Taktychny zasady zastosuvannia krymynalystycheskoho prohnozyrovanyia u dosudovomu rozsliduvanni (na pryklady orhanyv Natsyonalnoy polytsyy Ukrainy) : monohrafiya / I. O. Tesliuk. – Odessa : Odeskyi derzhavnyi universytet bnutryshnykh sprav, 2017. – 217 s.
12. Nastylna knyha slydchoho [Text] : nauk.-prakt. vydannia dlia slydchyh i diznavachyv / [M. I. Panov, V. Iu. Shepytko, V. O. Konovalova ta in.]. – 2-he vyd., pererob. i dop. – K. : In Iure, 2008. – 728 s.
13. Erickson E. Criminalistic Laboratory Manual [Text] : The Basics of Forensic Investigation / E. Erickson. – NY : Anderson, 2014. – Page : 240.
14. Weihman R. Kriminalistic [Text] : Fur Stadium und Praxis, Fuhung / R. Weihman, Schuch Claus P. – Berlin : Deutsche Polizeiliteratur, 2010. – 864 s.
15. Semenikhin M.V., Kachurin S.G. Protydiia zatsikavlenykh osib pri provedenni sudovo-pochoerkovednavchoi ekspertyzy: poniattia, formy ta pryiony // Krivinalistychnyi visnyk: Nauk. - pr. zbirnyk – Kyiv, 2018. – Vyp. 1 (29). – S. 233-242.

Kachurin S.G., Semenikhin M.V. Taktikal arsenal of investigator: forecasting when planning investigative actions. – Artikle.

An analysis of investigative, judicial and expert practice shows that in the investigators, there are significant problems in conducting forensic-writing expert examinations associated with the preparation of objects, the formation of issues, research and evaluation of the conclusion of an expert-cancer. Particularly clearly defined problems are detected in the preparation of comparative handwriting materials when a person who is checked opposes the conduct of a hand-held expertise. This leads to low efficiency of forensic research or refusal of expertise. In this regard, to the discharge of the most important professional qualities of the investigator, it is necessary to attribute the ability to predict the behavior of persons - participants in investigative actions that have an investigative response in conducting investigative actions, in particular refuse to provide experimental comparative samples.

Maked circumstances are explained by the lack of modern comprehensive scientific and methodological developments and recommendations on the tactics of conducting forensic-handicraft expertise, obtaining samples of handwriting and signatures in the context of counteracting the person to be checked. This is due and inadequate level of special training of investigators.

The main purpose of forecasting the investigative behavior of the person, from which the selection of experimental samples of handwriting and signatures is planned in preparation for the purpose of forensic-empowering expertise, is the empirical prediction of counteracting the person when conducting this investigative action. Therefore, relevance to the topic of the study is determined by the need to develop ways of forecasting and forensic recommendations for overcoming and preventing the response to those checked that would ensure that the speed and effectiveness of solving the tasks of pre-trial

investigation and the trial during forensic handwriting expert examinations.

The purpose of the study is to develop ways to predict investigating situations and practical recommendations for the tactics of selecting experimental samples of handwriting and signatures in the conditions of counteracting, when conducting forensic-handicraft expert.

In this regard, the task of our study is to develop ways to predict investigating situations in conducting a forensic handwriting expertise and selecting experimental samples of handwriting and signatures, recommendations for their implementation. This, in turn, should ensure compliance with the main conclusions of the criterion of novelty.

The research method is chosen taking into account the tasks.

According to the results of the study and the above, the authors argue that:

1. Application by the investigator, a party of protection and the court of systems of tactical techniques in conflict and non-conflict situations in the selection of samples in order to obtain benign experimental samples of handwriting and signatures, is a prerequisite for the effectiveness of conducting forensic handwriting expertise.

2. The choice of tactical techniques for the selection of experimental samples for an expert study at the stage of preparation of forensic handwriting expertise is based on the results of prediction of the investigative situation, the behavior of the person who is checked. The forecast is carried out in two ways: direct perception of personal characteristics of a person who is checked during previous investigative actions; Indirectly - by collecting and analyzing information that characterizes the person.

3. The main purpose of the forecasting of the investigative behavior of a person from which the selection of experimental samples of handwriting and signatures for preparation for the purpose of forensic handwriting expertise is the empirical prediction of counteraction to a person when conducting this investigative action, a model of person's behavior in the process of sampling.

Because of the forecasting of events can be prepared in advance to those or other consequences, and if possible - to intervene in the process of deployment, control them, to purposefully work on the embodiment of one of the identified alternatives to the future, which is a prerequisite for the effects of investigative actions.

Prospects for further use. According to the authors, the practical implementation of the above provisions during the pre-trial investigation should have a positive impact on the level of tactical and forensic provision of pre-trial investigation, the qualitative state of the activities of investigators to identify the methods of counteracting persons who are checked and overcoming them will improve the tactical potential of the investigator during the conduct of the judiciary. handwriting expertise and receiving samples of handwriting and signatures. Therefore, the process of investigating (searching) actions must continuously be accompanied by the method of forensic forecasting.

Keywords: forensic handwriting examination, samples of handwriting and signatures, sample selection, counteraction to conduct a handwriting examination, predicting the investigative situation.

Качурин С.Г., Семенхин М.В. Тактический арсенал следователя: прогнозирование при планировании проведения следственных действий. – Статья.

В статье, в научно-практическом аспекте, исследован комплекс существующих теоретических и практических проблем по тактике проведения судебно-почерковедческой экспертизы и получения образцов почерка и подписей в условиях противодействия проверяемых лиц, прогнозирования следственной ситуации поведения и действий лиц, проходящих по уголовному делу.

Ключевые слова: судебно-почерковедческая экспертиза, образцы почерка и подписей, отобрание образцов, противодействие проведению почерковедческой экспертизы, прогнозирование следственной ситуации.

Авторська довідка:

Качурін Сергій Гурійович – к.ю.н., доцент,
доцент кафедри “Конституційного права” Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля.

Семеніхін Максим Вікторович – директор
Луганського науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України.

Стаття надійшла до редакції 22 листопада 2021 р.